

**МОНГОЛ УЛСЫН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ, НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН
САНГИЙН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ,
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТАЛААР ТӨСВИЙН
БАЙНГЫН ХОРООНООС ГАРГАСАН ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛЫН
ТОМЬЁОЛОЛ**

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДЭМЖСЭН САНАЛ

Нэг.Зарлагын хэмжээг нэмэгдүүлэхгүйгээр зохицуулалт хийх санал:

1.Урсгал зардал бууруулах санал.

1.1.Дараах байгууллагын 2025 оны төсвийн жилд нэмэгдэхээр тооцсон шинэ орон тоог тодорхой хувиар бууруулахтай холбоотойгоор тухайн байгууллагуудын урсгал зардлыг доор дурдсан хэмжээгээр бууруулах. Үүнд:

- Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын төсвийн багцын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 23 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **1,484.1 сая** төгрөгөөр;
- Цагдаагийн ерөнхий газрын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 277 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **7,738.1 сая** төгрөгөөр;
- Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 224 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **5,901.9 сая** төгрөгөөр;
- Дотоодын цэргийн байгууллагын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 245 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **5,899.9 сая** төгрөгөөр;
- Дотоод хэргийн их сургуулийн 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 107 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **2,720.5 сая** төгрөгөөр;
- Төрийн албаны зөвлөлийн даргын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 17 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **1,238.1 сая** төгрөгөөр;
- Хөшигийн хөндийн эдийн засгийн чөлөөт бүсийн захирагчийн ажлын албаны 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 29 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **1,603.5 сая** төгрөгөөр;
- Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн даргын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 185 орон тоог хасаж, урсгал зардлын ангилал дахь цалин хөлс, шимтгэлийн зардлыг **8,250.1 сая** төгрөгөөр, тавилга, багаж, техник хэрэгслийн зардлыг **948.8 сая** төгрөгөөр, бараа үйлчилгээний зардлыг **650.0 сая** төгрөгөөр, нийт **9,848.9 сая** төгрөгөөр;
- Сонгуулийн ерөнхий хорооны даргын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 29 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **1,095.2 сая** төгрөгөөр;

- МОНЦАМЭ агентлагийн 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 3 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **82.9 сая** төгрөгөөр;
- Улсын Их Хурлын Тамгын газрын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 25 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **2,142.3 сая** төгрөгөөр;
- Шүүхийн сахилгын хорооны даргын 2025 оны төсвийн жилд шинээр нэмэгдэх 9 орон тоог хасаж, урсгал зардлыг **309.4 сая** төгрөгөөр, нийт **40,064.7 сая** төгрөгөөр бууруулах.

1.2. Дараах байгууллагын 2025 оны төсвийн жилд зарим урсгал зардлыг доор дурдсан хэмжээгээр бууруулах. Үүнд:

- Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын төсвийн багц дахь татаасыг **3,000.0 сая** төгрөгөөр;
- “Эрчим хүчний реформын үндэсний хороо”-ны мэдээлэл, сурталчилгааны зардлыг **9,000.0 сая** төгрөгөөр;
- Бүх төсөвт байгууллагын түлш халаалтын зардлыг **11,500.0 сая** төгрөгөөр;
- Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын төсвийн багцад тусгагдсан Төрийн албан хаагчдыг мэргэшүүлэх хөтөлбөрийн зардлыг **2,000.0 сая** төгрөгөөр тус тус бууруулах.

1.3. Засгийн газрын тусгай сангийн зардал бууруулах санал:

- Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын төсвийн багцад тусгагдсан Архидан согтууруулахтай тэмцэх сангийн санхүүжилтийг **6,900.0 сая** төгрөгөөр бууруулах;
- Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын төсвийн багцад тусгагдсан Байгаль орчин, уур амьсгалын сангийн санхүүжилтийг **698.5 сая** төгрөгөөр тус тус бууруулах.

2. Зардал нэмэгдүүлэх санал.

2.1. Хавдрын эмнэлгийн зориулалтаар ашиглах объектыг лизингээр авах эхний удаагийн төлбөрт **17,000.0 сая** төгрөг, тус эмнэлгийн тоног төхөөрөмжийн зардалд **6,881.7 сая** төгрөг, нийт **23,881.7 сая** төгрөгөөр Эрүүл мэндийн сайдын төсвийн зардлыг нэмэгдүүлэх;

2.2. Сургууль, цэцэрлэг, дотуур байрны хүүхдийн хоолны зардалд зориулж **31,400.0 сая** төгрөгөөр Боловсролын сайдын урсгал зардлыг нэмэгдүүлэх;

2.3. Цэцэрлэг, 3 ээлжээр хичээллэж байгаа ерөнхий боловсролын сургуулийн байрны түрээсийн зардалд зориулж **10,000.0 сая** төгрөгөөр Боловсролын сайдын урсгал зардлыг нэмэгдүүлэх;

2.4. Төслийн 2 дугаар хавсралтын ХХII.2.3. Хавдар судлалын үндэсний төвийн барилгын их засвар /Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг/, хэрэгжих хугацаа 2025-2026 он,

төсөвт өртөг 5,762.8 сая төгрөг, санхүүжих дүн 2,881.4 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг **2,881.4 сая** төгрөгөөр нэмэгдүүлэх;

2.5.Эрчим хүчний бодлогын шинэчлэл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зориулалтаар Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх сайдын төсвийн багцад **5,000.0 сая** төгрөг нэмж тусгах.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Тэмүүлэн, Ж.Золжаргал, Р.Сэддорж, Ж.Алдаржавхлан, А.Ариунзаяа, Т.Аубакир, Ж.Батжаргал, Б.Бат-Эрдэнэ, Ж.Баярмаа, Д.Ганмаа, Х.Ганхуяг, Б.Жаргалан, Д.Жаргалсайхан, Б.Заяабал, М.Мандхай, Ц.Мөнхбат, П.Мөнхтулга, М.Нарантуяа-Нара, О.Номинчимэг, Д.Пүрэвдаваа, Л.Соронзонболд, Б.Түвшин, Г.Уянгахишиг, С.Цэнгүүн, Б.Энхбаяр, Д.Энхтүвшин /цаашид “Ажлын хэсэг” гэх/

Хоёр.Засгийн газрын тусгай сангийн нийт зардлыг нэмэгдүүлэхгүйгээр зохицуулалт хийх санал:

1.Боловсролын сайдын төсвийн багцад тусгагдсан Боловсролын зээлийн сангийн өмнө олгосон зээлийн эргэн төлөлтийг 33,604.2 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх, тус сангийн нийт зардлыг нэмэгдүүлэлгүйгээр сангаас олгох зээл, тэтгэлгийн зардлыг зээлийн эргэн төлөлтөөс төвлөрүүлсэн дүнгээр санхүүжүүлэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

2.Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын төсвийн багцад тусгагдсан Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн өмнө олгосон зээлийн эргэн төлөлтийг 40,700.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

Гурав.Зарлагын хэмжээг нэмэгдүүлэхгүйгээр төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарын төсвийн багцад тусгагдсан хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээнд өөрчлөлт оруулах санал:

1.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XII.1.2.1.Батлан хамгаалах салбарын их засвар /Улсын хэмжээнд/, хэрэгжих хугацаа 2025-2025 он, төсөвт өртөг болон санхүүжих дүн 27,975.0 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртөг болон санхүүжих дүнг 5,938.2 сая төгрөгөөр бууруулж, Батлан хамгаалах салбарын тоног төхөөрөмжийн зардлыг мөн дүнгээр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

2.Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын төсвийн багцад тусгагдсан Ойжуулалт хөтөлбөрийн зардлыг 1,500.0 сая төгрөгөөр бууруулж, мөн сайдын их засварын зардлыг **1,500.0 сая** төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

3.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVI.1.1.52.Увс нуур-Улаангом чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын эхний үе шат, 26.39 км /Увс/, хэрэгжих хугацаа 2024-2026 он, төсөвт өртөг 46,659.1 сая төгрөг, санхүүжих дүн 8,909.4 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 1,260.7 сая төгрөгөөр бууруулж, XVI.1.1.22.Баруун

тойруугийн хатуу хучилттай авто замын шинэчлэл /Увс, Улаангом сум/, хэрэгжих хугацаа 2024-2026 он, төсөвт өртөг 3,599.0 сая төгрөг, санхүүжих дүн 1,257.7 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 1,260.7 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

4.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVI.1.1.7.Орхонтуул-Цээл чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 62.56 км /Төвийн бүс/, хэрэгжих хугацаа 2025-2027 он, төсөвт өртөг 118,449.5 сая төгрөг, санхүүжих дүн 33,534.9 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 4,940.2 сая төгрөгөөр, XVI.1.1.5.Баруунбүрэн-Амарбаясгалант хийд чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 33.4 км /Төвийн бүс/, хэрэгжих хугацаа 2025-2026 он, төсөвт өртөг 41,089.4 сая төгрөг, санхүүжих дүн 16,435.8 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 2,000.0 сая төгрөгөөр тус тус бууруулж, энэ эх үүсвэрээр “Хушаат сумын улсын чанартай авто замтай холбох хатуу хучилттай авто замын дуусгал /Төвийн бүс/, хэрэгжих хугацаа 2025-2026 он, төсөвт өртөг 13,880.4 сая төгрөг, санхүүжих дүн 6,940.2 сая төгрөг” гэсэн төсөл, арга хэмжээг нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

5.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XIV.1.1.130.Цэцэрлэгийн барилга худалдан авах, 300 ор /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг, 24 дүгээр хороо/, хэрэгжих хугацаа 2022-2025 он, төсөвт өртөг 4,800.0 сая төгрөг, санхүүжих дүн 2,500.0 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 2,000.0 сая төгрөгөөр бууруулж, “Цэцэрлэгийн барилга, 300 ор /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/, хэрэгжих хугацаа 2024-2026 он, төсөвт өртөг 5,969.6 сая төгрөг, санхүүжих дүн 2,000.0 сая төгрөг” гэсэн төсөл, арга хэмжээг нэмэх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

Дөрөв.Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний нэр өөрчлөх санал:

1.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XXIV.3.2.Шүүхийн сургалт, судалгаа, мэдээллийн хүрээлэнгийн тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/, хэрэгжих хугацаа 2025-2025 он, төсөвт өртөг болон санхүүжих дүн 165.0 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний нэрийг “Шүүхийн сургалт судалгаа, мэдээллийн академийн тоног төхөөрөмж” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

Тав.Төсвийн байнгын хорооны гишүүдээс гаргасан санал:

1.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 6.1.1.1 дэх дэд заалтын “Шүүгчийн ёс зүй, сахилга хариуцлагатай холбоотой өргөдөл мэдээллийг шалгаж шийдвэрлэсэн хувь” гэснийг “Шүүгчийн ёс зүй, сахилга хариуцлагатай холбоотой өргөдөл мэдээллийг шалгаж хуулийн хугацаанд шийдвэрлэсэн хувь”

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Дав.Цогтбаатар

2.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 7.1.8 дахь заалтын “Зөвлөмжийн хэрэгжилт” гэснийг “Зөвлөмжийн хэрэгжилтийн тайлан” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Дав.Цогтбаатар

3.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 11.1.1.1 дэх дэд заалтын “суурь он 2022” гэснийг “суурь он 2023” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Дав.Цогтбаатар

4.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVIII.1.31.“Сервис центр-2” дэд бүтцийн төв /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг 14, 16, 18 дугаар хороо/, хэрэгжих хугацаа 2024-2025 он, төсөвт өртөг 6,000.0 сая төгрөг, санхүүжих дүн 3,039.8 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 1,000.0 сая төгрөгөөр бууруулж, XVIII.1.19. Ногоон гудамж, дэд бүтэц /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/, хэрэгжих хугацаа 2024-2026 он, төсөвт өртөг 2,898.3 сая төгрөг, санхүүжих дүн 898.3 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 1,000.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Т.Аубакир

5.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVII.1.1.3.Соёлын төвийн барилга /Архангай, Өгийнуур сум/, хэрэгжих хугацаа 2024-2026 он, төсөвт өртөг 4,231.9 сая төгрөг, санхүүжих дүн 1,481.2 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 481.2 сая төгрөгөөр бууруулж, Таравчамбуулин хийдийн Авга дуганыг сэргээн засварлах /Архангай, Батцэнгэл сум/, хэрэгжих хугацаа 2025-2027 он, төсөвт өртөг 1,845.0 сая төгрөг, санхүүжих дүн 481.2 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээг нэмэх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн П.Мөнхтулга

6.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVIII.1.1.Бүсүүдийн хөгжлийг дэмжих инженерийн шугам сүлжээ, дэд бүтэц, улс, аймаг, сумдад хэрэгжүүлэхэд шаардагдах Улсын төсвийн хөрөнгө /Бүсүүд/, хэрэгжих хугацаа 2025-2027 он, төсөвт өртөг 213,199.2 сая төгрөг, санхүүжих дүн 52,959.8 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 9,816.6 сая төгрөгөөр бууруулж, Сургуулийн барилга 960 суудал /Өмнөговь, Цогтцэций сум/, хэрэгжих хугацаа 2019-2025 он, төсөвт өртөг 6,713.6 сая төгрөг болон санхүүжих дүнг 9,816.6 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Ганбаатар

Зургаа.Бусад байнгын хорооны санал:

1.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын төсвийн багцад “22.6.2.4-т тусгасан “Байгальд ээлтэй, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлсэн хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх” гэж, хэмжих нэгжийг “тоо” гэж, Суурь оныг “2023” гэж, Суурь түвшнийг “0” гэж, Зорилтот түвшнийг “1” гэсэн арга хэмжээ нэмэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц /Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/

2.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 31.5.1.1 дэх дэд заалтын 2025 оны зорилтот түвшин “5” гэснийг “3” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар /Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/

3.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 31.5.1.2 дахь дэд заалтын 2025 оны зорилтот түвшин “16” гэснийг “12” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

4.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 31.5.2.1 дэх дэд заалтын суурь түвшин “9386” гэснийг “1126” гэж, 2025 оны зорилтот түвшин “10500” гэснийг “1200” гэж тус тус өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

5.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 31.5.3.2 дахь дэд заалтын суурь түвшин “36” гэснийг “16.7” гэж, 2025 оны зорилтот түвшин “40” гэснийг “20” гэж тус тус өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

6.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XXI.1.8.Налайх Дулааны шинэ эх үүсвэр 79МВт-ын эхний ээлжийн ажил /Улаанбаатар, Налайх дүүрэг/, төсөвт өртөг 56,354.9 сая төгрөг, санхүүжих дүн 16,906.5 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний нэрийг “Нэгдсэн эмнэлгийн барилга /Улаанбаатар, Налайх дүүрэг” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Амарсайхан
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

7.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 38.1.2 дахь дэд заалтад “зам тээврийн осолд өртсөн хүүхдийн тоог бууруулах” гэсэн агуулгатай 38.1.2.3 дахь дэд заалт шинээр нэмж, Хэмжих нэгж “тоо” гэж, Суурь он “2023” гэж, Суурь түвшин “780” гэж, Зорилтот түвшин “300” гэсэн арга хэмжээг нэмэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

/Хууль зүйн байнгын хорооны дэмжээгүй санал/

8.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 17.1.1 дэх дэд заалтад “төрийн өмчит компаниудын хөрөнгийн өгөөжийн дундаж үзүүлэлт” гэсэн агуулгатай 17.1.1.3 дахь дэд заалт шинээр нэмж, Хэмжих нэгж “хувь” гэж, Суурь он “2023” гэж, Суурь түвшин “-” гэж, Зорилтот түвшин “20” гэсэн арга хэмжээг нэмэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжсэн/**

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДЭМЖЭЭГҮЙ САНАЛ

Нэг.Төсвийн байнгын хорооны гишүүдээс гаргасан санал:

1.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 7.1.5.1 дэх дэд заалтын “Хууль тогтоомжийн хэрэгжилт” гэснийг “Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн тайлан” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Дав.Цогтбаатар

2.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XIV.1.4.1.Хөдөө Аж Ахуйн Их Сургуулийн Мал аж ахуй, био технологийн сургуулийг Дархан, Сэлэнгийн бүс рүү нүүлгэхтэй холбоотой зураг төсөв /Төвийн бүс/, хэрэгжих хугацаа 2025-2025 он, төсөвт өртөг, санхүүжих дүн 800.0 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээг болон XIV.1.4.2.Шинжлэх Ухаан, Технологийн Их сургуулийн Механик, тээврийн сургуулийг Хөшигийн хөндий рүү нүүлгэхтэй холбоотой зураг төсөв /Хөшигийн хөндий/ хэрэгжих хугацаа 2025-2025 он, төсөвт өртөг, санхүүжих дүн 800.0 сая төгрөг гэсэн 2 төсөл, арга хэмжээг хасаж төслийн XIV.1.3.1.Боловсролын салбарын тоног төхөөрөмж /Улсын хэмжээнд/ хэрэгжих хугацаа 2025-2025 он, төсөвт өртөг 32,474.5 сая төгрөг, санхүүжих дүн 31,474.5 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 1,600.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Дав.Цогтбаатар

3.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVI.1.1.2.Мандал сумын Түнхэл тосгоноос Төв аймгийн Батсүмбэр хүртэлх хатуу хучилттай авто зам /Төвийн бүс/, хэрэгжих хугацаа 2025-2027 он, төсөвт өртөг 52,425.4 сая төгрөг, санхүүжих дүн 15,727.7 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 2,000.0 сая төгрөгөөр, XVI.1.1.7.Орхонтуул-Цээл чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 62.56 км /Төвийн бүс/ хэрэгжих хугацаа 2025-2027 он, төсөвт өртөг 118,449.5 сая төгрөг, санхүүжих дүн 33,534.9 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 7,950.0 сая төгрөгөөр тус тус бууруулж, Налайх-Чойр чиглэлийн авто замаас Баянцагаан сум хүртэлх хатуу хучилттай 64.4 км авто замын эхлэл /Төвийн бүс/, хэрэгжих хугацаа 2025-2027 он, төсөвт өртөг 33,017.9 сая төгрөг, санхүүжих дүн 9,950.0 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээг нэмэх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Батбаяр

4.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVI.1.1.75.Дорнод аймгийн Хэрлэн сумаас Хавиргын боомт чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 124.5 км /Дорнод/, хэрэгжих хугацаа 2022-2027 он, төсөвт өртөг 185,514.9 сая төгрөг, санхүүжих дүн 45,632.5 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 5,000.0 сая төгрөгөөр бууруулж, Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын сайдын Биеийнтамир, спортын хөтөлбөр, арга хэмжээний Үндэсний шигшээ багийн үйл ажиллагааг дэмжих зардлыг 5,000.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Булгантуяа

5.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVI.1.1.7.Орхонтуул-Цээл чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 62.56 км /Төвийн бүс/ хэрэгжих хугацаа 2025-2027 он, төсөвт өртөг 118,449.5 сая төгрөг, санхүүжих дүн 33,534.9 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 33,533.9 сая төгрөгөөр бууруулж, Баяндалай-Гурвантэс чиглэлийн 80 км хатуу хучилттай автозамын дуусгал /Говийн бүс/, хэрэгжих хугацаа 2025-2027 он, төсөвт өртөг 160,140.6 сая төгрөг, санхүүжих 33,533.9 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээг нэмэх.

Санал гаргасан:Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Ганбаатар

Хоёр.Бусад байнгын хорооны санал:

1.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XIX.1.2.Дархан арьс ширний цогцолбор"-ын бүтээн байгуулалтын арьс ширний үйлдвэрийн цэвэрлэх байгууламж /Дархан-Уул, Хонгор сум/, хэрэгжих хугацаа 2024-2027 он, төсөвт өртөг 23,814.7 сая төгрөг, санхүүжих дүн 7,144.5 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний нэрийг “Төвийн бүсийн хөнгөн хүнсний үйлдвэрлэл, технологийн паркийн дэд бүтэц /Дархан-Уул, Хонгор сум/” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
З.Мэндсайхан**

/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжсэн/

2.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын төсвийн багцын 22.6.1.1 дэх дэд заалтыг “Монгол Улсын бүх хот суурин буюу хүн ам төвлөрсөн газруудад озон, PM2.5, PM10 тоосонцор, нүүрстөрөгчийн дутуу исэл, хүхрийн давхар исэл, азотын давхар исэл зэрэг агаар дахь түгээмэл тархалттай үндсэн бохирдуулах бодис тус бүрийн хүний эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийг хэмжих” гэж, суурь оныг “2023” гэж тус тус өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжээгүй/**

3.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдын төсвийн багцын “22.6.1.2. дахь дэд заалтыг “Улаанбаатар хот болон 21 аймгийн төвүүдэд агаарын чанарын иж бүрэн автомат суурин харуул суурилуулах” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Г.Лувсанжамц**

/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжээгүй/

4.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын төсвийн багцын “30.8.1.2.Санхүүжилт авсан хоршоодын орлогын өсөлтийн хувь” гэж, хэмжих нэгжийг “хувь” гэж, суурь оныг “-” гэж, Суурь түвшинг “-” гэж, Зорилтот түвшинг “10” гэсэн арга хэмжээг нэмэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц
/Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо дэмжээгүй санал/**

5.Улаанбаатар хотын төвлөрлийг сааруулах зорилгоор Улаанбаатар хотод байрлаж байгаа хувийн сургуулиудын хувьсах зардлыг 38,500.0 сая төгрөгөөр бууруулж, Хөдөө орон нутгийн дотуур байрны хангамжийг сайжруулах, нийслэл дэх сургууль, цэцэрлэгийн тоог нэмэгдүүлэхэд шаардлагатай санхүүжилтийг 38,500.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг
/Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо дэмжээгүй/**

6.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын “Төрийн албаны зөвлөлийн даргын 2025 онд хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хөтөлбөрийн үр дүнгийн талаарх чанарын болон тоон хэмжээний үзүүлэлт”-ийн 13.1.4 дэх заалтад “Хөтөлбөрийн зорилт, хүрэх үр дүн”-гийн нэршлийг “Төрийн албаны тухай хууль, тогтоомжийг хэрэгжүүлэх явцад гарсан маргааныг хянан шийдвэрлэнэ” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Хэрлэн

/Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо дэмжсэн/

7.Цахим, хөгжил инновац, харилцаа холбооны сайдын багцын урсгал зардал дахь Өргөн нэвтрүүлэг хөгжүүлэх сангийн Бусдаар гүйцэтгүүлэх үйлчилгээний зардлыг 1,500.0 сая төгрөгөөр бууруулж, Боловсролын сайдын урсгал зардал дахь сургуулийн өмнөх боловсролын гүйцэтгэл үр дүнгээр олгох санхүүжилтийг 1,500.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн
Ч.Ундрэм**

/Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/

8.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 31.4.4.2 дахь дэд заалтын “Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагаанд хамрагдаж ажилтай болсон хүнсний тусламж, дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээнд хамрагддаг иргэн” гэснийг “Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйл ажиллагаанд хамрагдсан хүний тоо” гэж, суурь түвшин “35281” гэснийг “172963” гэж, 2025 оны зорилтот түвшин “35633” гэснийг “183778” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

9.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 31.6.1.1 дэх дэд заалтын Шалгуур үзүүлэлт “Нийт гэр бүлд гэрлэлт цуцлалтын эзлэх хувь хэмжээ” гэснийг “Нийт гэр бүлд гэр бүлийн талаарх сургалтад тэнхим, цахимаар хамрагдсан гэр бүлийн эзлэх хувь”, суурь түвшин “2.2” гэснийг “0” гэж, 2025 оны зорилтот түвшин “<2.2 буурна” гэснийг “20” гэж;

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжсэн/**

10.Төрийн албан хаагчийн цалинг 2025 оны 06 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн 6 хувиар нэмэгдүүлж, холбогдох санхүүжилтийг хэмнэсэн 219.0 тэрбум төгрөгийг Гадаадын зээл тусламжаар хэрэгжүүлэх дараах мега төслийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлэхэд зарцуулах. Үүнд:

- 1/Газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл
- 2/Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барих төсөл
- 3/Улаанбаатар хотын цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх төсөл
- 4/Улаанбаатар хотын төвийн дулаан хангамжийн төсөл
- 5/Улаанбаатар хотын ногоон орон сууц төсөл.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй/**

11.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 31.4.4.1 дэх дэд заалтын Шалгуур үзүүлэлт “Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээ, арга хэмжээнд хамрагдсан иргэдээс 3 ба түүнээс дээш сарын хугацаанд нийгмийн даатгалын шимтгэл төлсөн иргэн” гэснийг “Байнгын ажлын байранд зуучлагдсан хүний тоо” гэж, 2025 оны зорилтот түвшин “14564” гэснийг “15154” гэж өөрчлөх.

**Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар
/Нийгмийн бодлогын байнгын хороо дэмжээгүй санал**

12.Цагдаагийн ерөнхий газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар, Дотоод хэргийн их сургуулийн 2025 онд шинээр нэмэгдэх орон тоог 30 хувиар

бууруулж, буурсан орон тоотой холбоотой урсгал зардлыг бууруулах замаар Төслийн 2 дугаар хавсралтын XI.1.Барилга байгууламж, XI.2., XI.3, XI.4, XI.5, XI.6 дахь хэсгийн “тоног төхөөрөмж”-ийн төсөвт өртөг болон санхүүжих дүнг нийт 21,200.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Нарантуяа-Нара
/Хууль зүйн байнгын хорооны дэмжсэн/

13.Монгол Улсын Тэргүүн Шадар сайд бөгөөд Эдийн засгийн хөгжлийн сайдын хөрөнгө оруулалт, их засварын зардлыг 9,800.0 сая төгрөгөөр бууруулж, ХЗДХЯ-ны норматив зардлыг мөн дүнгээр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг
/Хууль зүйн байнгын хорооны дэмжсэн/

14.Цахим хөгжил, инновац, харилцаа холбооны сайдын Бүх нийтийн үйлчилгээний үүргийн сангийн санхүүжилтийг 991.0 сая төгрөгөөр бууруулж, Авлигтай тэмцэх газрын даргын томилолтын зардлыг 533.2 сая төгрөгөөр, хангамж, бараа материалын зардлыг 112.6 сая төгрөгөөр, хөрөнгийн зардлыг 345.4 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Баасанжаргал
/Хууль зүйн байнгын хорооны дэмжсэн/

15.Цахим хөгжил, инновац, харилцаа холбооны сайдын Бүх нийтийн үйлчилгээний үүргийн сангийн санхүүжилтийг 620.5 сая төгрөгөөр бууруулж, Монгол Улсын Ерөнхий Прокурорын томилолт, зочны зардлыг 420.5 сая төгрөгөөр, бичиг хэргийн зардлыг 200.5 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Баасанжаргал
/Хууль зүйн байнгын хорооны дэмжсэн/

16.Сангийн сайдын төсвийн багцын Сангийн яамны хөрөнгө оруулалт, их засварын зардлыг 5,065.0 сая төгрөгөөр бууруулж, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын урсгал зардлыг доор дурдсан дүнгээр нэмэгдүүлэх. Үүнд:

1.Цагдаагийн ерөнхий газрын томилолт, бичиг хэргийн зардлыг 2,900.0 сая төгрөгөөр;

2.Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын томилолт, бичиг хэргийн зардлыг 245.0 сая төгрөгөөр;

3.Хил хамгаалах ерөнхий газрын байр ашиглалтын зардал 1,000.0 сая төгрөгөөр;

4.Төрийн тусгай албан хаагчдын нэгдсэн эмнэлгийн татаас санхүүжилтийг 920.0 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн С.Эрдэнэболд
/Хууль зүйн байнгын хорооны дэмжээгүй/

17.Төслийн 2 дугаар хавсралтын Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг хөгжлийн сайдын Хөрөнгө оруулалт, их засварын зардлыг 4,055.0 сая төгрөгөөр бууруулж, Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн хөрөнгө оруулалтын зардлыг мөн дүнгээр нэмэгдүүлэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Уянгахишиг

/Хууль зүйн байнгын хорооны дэмжээгүй/

18.Төслийн 2 дугаар хавсралтын XVI.1.1.25.Баянхонгор-Шаргалжуут чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 54.18 км /Баянхонгор, Өлзийт, Эрдэнэцогт сум/, хэрэгжих хугацаа 2024-2027 он, төсөвт өртөг 66,766.5 сая төгрөг, санхүүжих дүн 20,302.4 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнг 3,000.0 сая төгрөгөөр бууруулж, Дулааны цахилгаан станцын 2 дугаар хэлхээний гадна шугам сүлжээ /Баянхонгор/, санхүүжих дүн 3,000.0 сая төгрөг гэсэн төсөл, арга хэмжээг нэмэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Цогтбаатар
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжсэн/

19.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 18.1.1.1 дэх дэд заалтын “бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг” гэснийг “дунд хугацааны буюу 10 жилийн хугацаанд хэрэгжих хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг боловсруулах” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжээгүй/

20.Төслийн 1 дүгээр хавсралтын 38.1.2 дахь дэд заалтад “замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай урьдчилан сэргийлэх сургалтыг ерөнхий боловсролын сургуулиудад зохион байгуулах” гэсэн агуулга бүхий 38.1.2.2 дахь дэд заалт шинээр нэмж, тус заалтын харгалзах мөрөнд Хэмжих нэгж: Тоо гэж, Суурь он: 2023 гэж, Суурь түвшин: - гэж, Зорилтот түвшин: 200 гэж тус тус нэмэх.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжээгүй/

21.Төслийн 13 дугаар хавсралтын Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын багц дахь Эрчим хүчний реформын үндэсний хорооны төсвийг 400.0 сая төгрөгөөр бууруулж, цахилгаанаас үүдэлтэй гал түймэр гарах, цахилгаанд цохиулахаас урьдчилан сэргийлэх стандартыг шинэчлэх, хичээлийн хөтөлбөр боловсруулах, сургагч багш нарыг бэлтгэх, сургах, стандартыг ашиглаж хэвшүүлэх, бодит байдал нь стандартын дагуу байгаа эсэхэд үнэлгээ хийж, сайжруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлдэг тогтолцоог бий болгох төсөлд 400.0 сая төгрөгөөр Эрчим хүчний сайдын урсгал зардалд нэмж тусгах.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Энхцэцэг
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжээгүй/

22.Төслийн 13 дугаар хавсралтын Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын багц дахь Эрчим хүчний реформын үндэсний хорооны төсвийн 11,986.1 сая төгрөгийг 9,000.0 сая төгрөгөөр бууруулах.

Санал гаргасан: Улсын Их Хурлын гишүүн М.Бадамсүрэн, Н.Батсүмбэрэл
/Эдийн засгийн байнгын хороо дэмжээгүй/

**НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТАЛААР ТӨСВИЙН
БАЙНГЫН ХОРООНООС ГАРГАСАН ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛЫН
ТОМЬЁОЛОЛ**

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРОО ДЭМЖСЭН САНАЛ

1.Төслийн 2 дугаар зүйлийн “батлагдсан өдрөөс” гэснийг “2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

2.Нийгмийн даатгалын сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусгасан ажил олгогч, даатгуулагчаас төлөх шимтгэлийн орлогыг **1,556.7 сая** төгрөгөөр бууруулах.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

**ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН 2025 ОНЫ ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТАЛААР ТӨСВИЙН
БАЙНГЫН ХОРООНООС ГАРГАСАН ЗАРЧМЫН ЗӨРҮҮТЭЙ САНАЛЫН
ТОМЬЁОЛОЛ**

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРОО ДЭМЖСЭН САНАЛ

1.Төслийн 2 дугаар зүйлийн “батлагдсан өдрөөс” гэснийг “2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс” гэж өөрчлөх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

2.Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусгасан ажил олгогч, даатгуулагчаас төлөх шимтгэлийн орлогыг **694.0 сая** төгрөгөөр бууруулах.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг

Зарчмын зөрүүтэй саналын томьёололд нийцүүлэн хуулийн төсөлд өөрчлөлт оруулах санал:

1.Төслийн болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн талаар гаргасан зарчмын зөрүүтэй санал дэмжигдсэнтэй уялдуулан төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын зарцуулах зардалд өөрчлөлт оруулах, хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээнд төслийн код өгөх, дугаар, ангилал, тоног төхөөрөмжийн төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүнтэй уялдуулж төсөвт өртгийг өөрчлөх, мөн төслүүдийн зүйл, хэсэг, заалтын дугаарлалт болон тэдгээрийн эшлэлийг нийцүүлж өөрчлөх, үг хэллэг, нэр томьёог жигдлэх засварыг хийх.

Санал гаргасан: Ажлын хэсэг